

Фашизам и „нови светски“ поредак

ВОЈНО ДЕЛО 6/1998.

Академик *Михаило Марковић*

... Државе које се залажу за „нови светски поредак“ имају огромну економску, политичку и војну моћ. Таква концентрација силе није никад виђена у светској историји. Па ипак, изгледи за успех тог пројекта нису превише добри, и то из следећих разлога:

Прво, цео тај подухват је лишен моралне основе (као што је био случај и с фашистичким пројектом „новог европског поретка“). У оба светска рата један елемент идеализма је био присутан у великом ратном ангажовању развијених западних земаља. Иако су материјални интереси и тада били непрестано у игри, свет је оба пута био у реалној опасности, па је могло изгледати да је основни смисао рата у одбрани од „Хуна“ цара Вилијема 1914. године и од Хитлерових нациста четврт века касније. Сада је све сувише огољено и рационализације тешко успевају. Јасно је да се ради о доминацији, контроли простора и бруталној пљачки. Очеvidан је цинизам који се крије иза лепих фраза о слободи, људским правима и демократији.

Друго, тамо где је видљив цинизам, лицемерје и груб, себичан материјални интерес недостаје мотивација за масовно ангажовање, за преузимање великих ризика и за лично жртвовање. Сада је мало људи истински заинтересовано да гине ради туђих територија. Таква масовна спремност за могуће жртве неопходна је за успостављање било каквог поретка. Ако она недостаје, идеја ће се тешко претворити у дело.

Треће, изгледи су мали да ће једина постојећа суперсила успети да сачува тај статус. Истиче време у којем влада несумњива хегемонија Сједињених Америчких Држава. Уздижу се на историјској позорници групације које ће у 21. веку бити довољно моћне да доведу у питање њихову превласт. Један такав моћни ривал ће бити Европа, која има већи привредни потенцијал него САД, уколико се стабилизује и уједини. Други је југоисточна азијска групација, на челу са Јапаном, која има највишу стопу раста на свету. Русија је тренутно у великој кризи, али има огроман потенцијал природних богатстава и, уколико се консолидује и сачува од распада, припада јој истакнуто место у светском поретку 21. века, који ће ипак бити другачији него што амерички идеолози предвиђају.

Четврти, и најважнији разлог за велику скепсу у погледу будућности онога што је Буш назвао, а Кисинџер анализирао под именом „нови светски поредак“ јесу велике, релативно скривене слабости иза застрашујуће моћне фасаде водеће суперсиле света. У америчкој економији

већ одавно постоје патолошке тенденције: редовни годишњи дефицити од око 300 милијарди долара, превелик увоз и потрошња, недовољна производња и извоз. Трка у нуклеарном наоружању је уништила Совјетски Савез, али је и исцрпила Сједињене Америчке Државе. Унутрашњи дуг од око 4.000 милијарди долара прети стабилности целокупног финансијског система. Док је још био утицајан протестантски морал, Американци су много радили, штедели и живели релативно скромно. Сад су они неразумно велики потрошачи и много слабији радници него некад. Хедонистички стил живота је ослабио друштвену кохезију и личну социјалну мотивацију и створио осећање дезинтеграције и аномије заједнице. Стање школства, саобраћаја, проблеми великих градова, пораст криминала и наркоманије заиста остављају утисак да се Америка „распада“. Најзад, та водећа војничка сила света, после болног пораза у Вијетнаму, тешко подноси губитак неколико десетина људских живота.

Тамо где се наиђе на одлучан отпор и где застрашивање не успе, као код српског народа, сви планови падају у воду. Због тога се с разлогом може рећи да „нови светски поредак“ као ни фашистичка нова Европа, неће успети, и да ће светска историја 21. века отићи неким другим путевима...